

pszichológiai fejlődése vagy politikai krédójának alakulása. Mussolini háttértörténete egyetlen bevezetésbe van sűrítve, és már csaknem a könyv felénél járunk, amikor találkozzunk vele.

A rezzenéstelen arcú, társaságban ügyetlen jövőbeli bálvány úgy halad végig saját történetén, mintha már eleve bábja lenne önmagának. Amikor felfelé ívelt pályája, akkor sem cselekedett. Mintha csak rosszindulatú verziója lenne Tolsztoj Kutuzovjának – az utóbbi úgy verte meg Napóleont, hogy semmit sem tett, nem válaszolt a provokációra és állandóan visszavonult – Mussolini is kívárta az idejét, elismerve a gáztetteket, amelyeknek nem ő volt az elkövetője, és várt szenvtelenül, míg vetélytársai kivéreztek.

Ha viszont odavág, akkor kiüti ellenfelét. Scurati hat hónappal a Matteotti meggyilkolása utáni időszakkal fejezi be ezt a kötetet (több is tervbe van véve). Mussolini, az emberi metronóm, akit inasa azon ért, hogy épp saját fejét próbálta szétverni önutálat teli dührohamában, összeszedte magát. 1925 januárjában újra magához ragadja a hatalmat egy beszéddel, amely dacos öndicsérettel zárul: *Én és csakis én vállalom magamra politikai, erkölcsi és történelmi felelősséget mindenért, ami történt... Ha a faszizmus bűnözők bandája, akkor én vagyok ennek a bűnbandának a vezetője!* Ez valótlan állítás. Mint ahogy Scurati beszámolója is megerősíti, nem Mussolini tekinthető a faszizmus életre hívójának. Ő maga egyedül nem tett semmit. Inkább d'Annunziótól leste el, akit a szocialista Angelo Tasca úgy írt le, mint „a történelem mindenkor legnagyobb plagizálásának” áldozatát.

Mussolini látta, hogy az elégedetlen militaristák sokan vannak, de szervezetlenek; kakukk módjára kilökte vezetőjüket a helyéről, és átvette irányításukat. Opportunista volt, aki meglátta lehetőségeit abban, hogy meglovagolja a világháború utáni Olaszországot elborító erőszakhullámot. Ez a könyv méltó módon lendületes beszámoló erről a vészterhes hatalomátvételtől.

(New Statesman)

William J. Broad

Új módszerekkel fedik fel a zárt levelek évszázados titkait

A Massachusettsi Műszaki Egyetem (Massachusetts Institute of Technology, MIT) kutatói egy olyan virtuálisvalóság-technikát terveztek, amelynek segítségével el tudják olvasni azokat a régi leveleket, amelyeket nem borítékban küldtek, hanem magán a levélpapíron, miután bonyolult módon összehajtogatták azt.

1587-ben Stuart Mária, Skócia királynője – mindössze néhány órával lefejezése előtt – levelet küldött sógorának, III. Henrik francia királynak. Levelét azonban nemcsak aláírta és elküldte. Előtte többszörösen összehajtogatta a papírt, egy darabot kivágott belőle, és azt szabadon hagyta. Ezt a papírcsikot arra használta, hogy záró öltésekkel szorosan összefűzze a levelet.

A lepecsételt borítékok kora előtt ez a levélzárásnak nevezett technika épp olyan fontos volt a kíváncsiskodók elriasztására, mint manapság a titkosítás e-mailes postafiókunk számára. Bár az 1830-as években a tömegesen gyártott borítékok megérkezésével ez a „művészet” elvesztette jelentőségét, újában ismét felkeltette a tudósok figyelmét. Ugyanakkor a következő problémával álltak szemben: Hogyan lehet megtudni, miről szóltak az ilyen zárt levelek, anélkül, hogy végleg tönkremenének a történelem felbecsülhetetlen darabjait?

2021 márciusában a Massachusettsi Műszaki Egyetem tizenegy kutatóból és tudósból álló csapata nyilvánosságra hozta virtuálisvalóság-fejlesztését, amelynek segítségével anélkül végezhetik el ezt a kényes feladatot, hogy darabokra szaggatnák a történelmi iratokat. A *Nature Communications* című folyóiratban a munkacsoport beszámol arról, hogy virtuálisan négy, 1680 és 1706 közt írott, kézbesítetlen levelet bontottak ki. A küldemények Hágában, egy fa postaládában kötöttek ki. A Brienne Gyűjteményként ismert doboz 3148 darabból áll, köztük 577 levéllel, amelyet soha nem bontottak fel.

Az új technika a kommunikáció-biztonság hosszú történetére világít rá. Magánéleti apróságok felfedésével pedig segítheti azokat a kutatókat, akik szétfőredezett lapok rejtette történeteket tanulmányoznak a levéltárakban szerte a világon. „Álljunk neki a lezárt levelek virtuális kibontásának, és nézzük meg, milyen titkokat rejtjenek” – mondta Daniel S. Smith, a kutatócsoport egyik tagja, a londoni King’s College kutatóegyetem munkatársa. Jana Dambrogio, a tanulmány vezető szerzője és a MIT Könyvtárának konzervátora elmondta, hogy miután értesült a láda létezéséről, ez arra ösztönözte, hogy körbenézzen műszaki gondolkodású kollégái között: vajon ők megtalálják-e a lezárt levelek digitális felbontásának módját. Akkoriban – 2014-ben – a tudósok csak úgy tudták elolvasni és tanulmányozni az ilyen leveleket, ha szétvágják őket, ami gyakran tönkretette a dokumentumokat, illetve elhomályosította vagy eltüntette a levéltitok megőrzésével kapcsolatos fogódzókat. „Tényleg szükségünk van az eredetik megőrzésére – mondta Jana Dambrogio. – Tanulhatunk belőlük, főként, ha nem nyitjuk ki a lezárt csomagokat.”

A régi levelek védve voltak a kíváncsi tekintetektől, amikor is a levélpapírt gondosan összehajtogatták, hogy saját maga biztonságos csomagolása legyen. A digitális felbontás első lépése a kiszemelt levél beolvasása egy modern röntgengéppel. Az így létrejövő háromdimenziós kép – nagyban hasonlít az orvosi vizsgálatra – felfedi a levél belső elrendezését. Utána egy számítógép elemzi a képet, hogy kibontsa a hajtásokat, és szinte varázsütésre, egy sima lappá rakja össze a rétegeket, és élénk táru az olvasásra kész kézírásos szöveg.

A csapat lefordította a Brienne-gyűjtemény egyik digitálisan megnyitott levelét. Ez utóbbit 1697. július 31-én keltezték, és a franciaországi Lille-ből küldték egy francia kereskedőnek Hágába. Mint kiderült, egy gyászjelentés hiteles másolatát kérték benne. A levélben arról is tudakozódtak, hogy „hogyan szolgál” a címzett „kedves egészsége”. A Brienne-gyűjtemény további elemzése – tette hozzá a lap – nemcsak a kora újkori európai postai hálózatokról,

hanem a térség politikájáról, vallásáról, zene- és színművészetéről, és migrációs formáiról szóló vizsgálódásokat is gazdagíthatja.

A munkacsoport nemcsak a sérülések nélküli levélfelbontási módszerét jelentette be: 250 000 történelmi levelet tanulmányoztak, amelynek eredménye „a levélzáró módszerek első rendszerezése” lett. A tudósok 12 levélzárási formát találtak – a legbonyolultabb levél egészének alakját 12 szegély határozza meg – valamint 64 kategóriát, amelybe olyan ügyes megoldások tartoznak, mint a behajtások, a hasítékok és a redők. Minden egyes lezárt levél biztonsági pontszámot kapott. Daniel S. Smith, a King’s College kora újkori angol irodalmat oktató munkatársa szerint ez a művészet olyan sokszínű volt, hogy valakinek a levélzáró-technikája majdhogynem aláírásként is szolgálhatott. Egy levél „követté vált az adott ember számára, és valamit meg kellett testesítenie belőle” – mondta. A digitális levélbontó technika nélkül a tudósoknak egy évtizedbe került annak megállapítása, hogy Stuart Mária egy jellegzetes spirálöltéssel biztosította a sógorának írt levelet. A csapat szerint a virtuális levélbontásnál ennek a lépésnek a dokumentálása „napok kérdése” lett volna. Amanda Ghassaei, az MIT egyik kutatója elmondta, hogy a csapat épp a számítógépes kódolás frissítését készül befejezni, amely napokról órákra csökkenti a virtuális levélbontás idejét.

Deborah Harkness, a Dél-kaliforniai Egyetem tudománytörténésze, aki nem vett részt a kutatásban, úgy írta le a röntgentechnikát, mint „csaknem régészeti megközelítést”, amely igyekszik a lelet helyreállításakor csökkenteni a kutatók hatását. Az új technika „jelentős újításokat” képvisel – mondta Howard Hotsen, az Oxfordi Egyetem kora újkori szellemtörténeti professzora, akinek szintén nem volt részese a kutatásnak. A levélzár, egy viszonylag egyszerű technológia, 500 éven keresztül megakadályozta, hogy bárki megvizsgálja a levelezést, hacsak nem volt feltörve a pecsét – tette hozzá. „Nagyon kifinomult digitális technológiára volt szükség ennek a kifinomult biztonsági rendszernek a meghiúsításához.”

(The New York Times)